

T A R İ H VESİKALARI

Sayı: 12

Nisan 1943

Cilt: II

KAPICIBAŞI NIŞLI MEHMET AĞA'NIN MOSKOVA SEFARETNAMESİ

[c. II. sayı: 11, s. 371 den devam]

El-vâki fi 24 Ca. 1135 (24 cümaziyelevvel 1135 = 2. III. 1723)

Yevm-i mezbûrda donanmaları olub gecesi konağımıza karîb bir mahalde fişek şenliği olunub ve bizi davet eylediklerinde varılmak münasib görülmekle tamarüz edüb gidilmedikte ertesi, Çar kendi Mençikof ^{29]} (منسقوف) nâm seraskerine bize ziyafet etmek için tenbih ve davet olunup varıldıkta dostluk vechile azîm dilnevazlıklar ve ikram eylemişlerdir. Çar'ın avreti bizi görmeğe teşne olup anda olmak ihtimali var idi. Ve ziyafet dahi mahsus anın için olduğu bedaheten zâhir idi. Tafsilten yazılmağa iktizası olmadığından icmalce tahrir olundu.

El-vâki fi 26 Ca. 1135 (26 cümaziyelevvel 1135 = 4. III. 1723).

Yevm-i mezbûrda ahşamdan sonra bir def'a dahi mükâlemeye davet ve mahall-i mezbûra varılup iclâs olundukta halvet (olunup) Başvekil cevap eyledi ki "bundân akdem sizi sıkça sıkça mükâlemeye götürür idi. Şimdi hatıra bir yer gelmesün; taraf-ı Devlet-i Aliyyeden gerek Nâme-i Hümayunda ve gerek lisanen söylediğiniz cevapları anladık ve mevadları bildik ve İmparatora gösterdik ve cevapların (biz de) Türkçeye tercüme eder gereği gibi tercüman olmamağa Moskovca yazılup ve Talyan lisanı üzere tercüme olunup ve bunlardır,, deyü iki kıt'a kâğıt verdiler ve "kıraat eyledikte malûmunuz olur ve bizim ol tarafa gitmemiz ve sefer etmemizin aslını size gösterelim,, deyü Timurkapudan ve gene Acemin bir kal'asinden lisan-ı farsîce iki kıt'a mektup ve bir mahzar gösterdiler ve "kırat edin, bizim Lezki üzerine sefer etmemizin aslı budur, bunların ve Hanın mektubunun suretlerini size veririz. Devlet-i Aliyyeye götürürsüz ve Çarımız ferman eyledi, yarın ales-seherî hazır olun, inşâ-Allâh İmparptor Efendimizin dahi Nâmesini alursuz,, deyü cevap eyledi. Biz dahi "muammer olun, âkibetiniz hayr olsun, memnun olduk,, deyü cevap verildi. Tekrar cevap eylediler ki "İmparator Efendimiz ve bizler sizden hoşnûd olduk, İmparator Efendimiz Devlet-i Aliyyeye bile yazdılar,, deyüp biz dahi "muammer olsunlar, âkibetleri hayr olsun; ancak, bizim de şimdi hem sürurumuz, hem gamımız vardır. İnayetlü efendilerimizin hâk-i paylerine bir saat mukaddem varmamıza sürur ederiz, sizin dahi dostluğunuzu ve ikramınızı gördük; böyle sadakatlü dostlarımızdan müfarekatimize hüznederiz,, deyü cevap verilüp (رفع) ref'-i meclis ve konağımıza nüzul, ertesi ales-seher dört adet hinto ile bu defa Âsitane'den giden Elçi Daskov ^{30]} gelüp.

El-vâki fi 27 Ca. 1135 (27 cümaziyelevvel 1135=5. III. 1723)

Yevm-i cum'a gene hintolara süvar ve mukaddem varılan mahalle

^{29]} Aleksandr Daniloviç Mençikov

^{30]} Aleksey İvanoviç Daşkov

varılıp üslûb-i sabık üzere beş yüz mikdarı soltatları dizilüp ve nerdüban ayağına dek arabalar ile varılıp balâsına suud; oda kapusuna varıldıktâ içerüden evvelki gibi Polkovnik istikbal ve önümüze düşüp içerü girildikte cümle tevabiimiz Osman Ağa ve Tanatar (تاک اتار) Ağa kademenin yanına varıldıktâ Çar dahi evvelki gibi sandukanın yanına dek gelüb baş açık ve elinde bir sagır değnek kıyam üzere durur. Biz dahi bu def'a seddin çak (چاق) nihayetinde üzerine çıkup durduğumuzda Başvekil ilerü varup sandukanın üzerinde duran Nâmeyi alup "İmparator Efendimizin Nâmesidir,, deyü elimize teslim eyledikte biz dahi el-hamdü-lillâhi teâlâ Şevketlü, Azametlü, Mehabetlü Padişah-ı âlem-penah Efendimizin Nâme-i Hümayun-ı şevket-makrunları Hürmetlü, Riayetlü, Sadakatlü, Mahabetlü siz ulu dostlarına âminen ve salimen teslim eyledim. Hak sübhanehu teâlâ Hazretleri siz ulu dostların dahi Nâmelerini sâlimen taraf-ı Devlet-i Aliyyelerine teslim etmeği makdur ve muvaffak eyleye,, deyü hamûş olduğumuzda tekrar Çar Başvekile işaret edüp ol dahi durduğu yerden yanımıza gelüp bir sagır kâğıda tesvid olunmuş ana bakup "İmparator Efendimizin Şevketlü Padişaha selâmını tebliğ ve bu müebbed sulhü tarafımızdan ne mertebe tuttuğumuzu Devlet-i Aliyyelerine ifade edersiz,, dediklerinde biz dahi "inşâ-Allâhu tealâ sadakat üzere tebliğ ederim ve Çar Hazretlerinin memleketine geldik, yedik, içtik, ikramların ve mahabbetlerin gördük, berekât versün,, deyü hatm-i kelâm ve (رفع) ref'-i meclis olunup avdet ve gene hintolara süvar ve konağı-mıza geldikte Efendilerimizin eyyam-ı devletinde gelen âdemlerine ve hintocularına ikramlar olunmuştur. Bir iki saatten sonra Çar tarafından bir âdemi gelüp "Çar Hazretleri size ikramen taam gönderdiler,, dedikte bir dahi "berekât versün, her gün yediğimiz taam da anlarındır; bu ikram dahi ziyade dostluklarındandır,, deyü cevap ve getüren âdemine ikram olunmuştur.

Gelen zehâirin defteridir

Nan	Öküç	Buzağı	Mısır tavuğu	Ördek	Tavuk	Güvercin
100	1	1	3	5	15	10
Koyun	Süt	Revgan-i sade	Gıra' (غراء)	Pirinç	Tuz	Üzüm
4	kıye	kıye	5	kıye	kıye	kıye
	10	13		13	6	1
Kahve	Şeker	Şekerleme	Asel	Soğan	Sarımsak	Sirke
kıye	kıye	kıye	kıye	kıye	kıye	kıye
4	4	4	4	5	2	5

Elma	Limon turşu	Âb-ı limon
kıye	kıye	kıye
50	10	1

Yevm-i mezbûrda üzerimize tayin olunan mayor gelüp kapudanları olan admiral tarafından selâm getirüp "yarınki gün sizi konaklarına davet ederler,,. Ertesi gene bir âdemleriyle üç aded hinto gelüp tekrar davet ve icabet ile konaklarına vardıkta bir azîm mükellef kârgir saray ibtidaki odadan baş açık istikbal. "Hoş geldiniz, safa geldiniz, konağı-mıza teşriflerinden ziyade memnun olduk,, deyüp biz dahi kendülerine "bizi davet eylediğinizden hazzeyledik ve memnun olduk,, deyü cevap ve "buyurun,, deyü bir bir odaya dahi varıldıkta masa tâbir olunan sofrâ etrafını iskemle ile ihata "buyurun,, deyü kendi yerine iclâs ve sağ tarafımızda kendü oturup ve kendünün altı yanında vükelâlarından türkçe bilür Kinezso (کتزسو) nâm Moskovlu ve bir tarafında Osman Ağa oturulup sîm lengeri ile taam gelüp tabiat ikbal eylediği taamlardan tenavül ve ol türkçe bilür Moskovlunun vesatatiyle bazı bazı dostluğa dair musahabet ile arz-ı mahabbet eyledi. Fil-hakika kendi bir âkil ve müsîn bir âdem olup gemilerde ve Azakta ve Taygan'da (طایغن) taraf-ı Devlet-i Aliyyenin vüzerasiyle görüşdüğünden Şevketlü Efendimizin vüzerâ-yi vükelâlâlrını medhedüp biz dahi "siz Devlet-i Aliyyenin vükelâsını medh eylediğiniz gibi onlar dahi sizin âkil olup eyülüğünüzü söylerler,, deyü cevap verdiğimizde ziyade hazzedüp temenna eyledi. Allahu tealâ Şevketlü Padişahı ve İmparatorumuzu birbiriyle mahabbet üzere dostlukta daim edüp biz dahi zamanlarında asûde -hal ve birbirlerimizle mahabbet ve meveddet üzere dostlukta dâim edüp meveddet üzere olalım,, deyü dil-nevazlıklar ve nice dostluğa dair mahabbetler arz olunup taam ref', kahve ve çay içilüp ve tekrar sîm lengerler ile envaından şekerlemeler gelüp bir mikdar tenavül ve gayri gitmemiz için izinlerine müterakib iken alel-gafle "Başvekil geliyor,, deyü haber olundukta biz dahi ayak üzerinde bulunup geldikte bizim yerimize iclâs biz dahi sağ tarafında oturup hal ü hatır sual "sizin bunde olduğunuzu haber alup hatırınız için geldim,, diyerek bazı dostluğa dair müzakereye varılıp "gitmemiz tedarüki için her ne iktiza ederse araba ve bargir defterini mayora verin tedarük olunsun ve İmparator Efendimiz dahi Peterburg'a (پتربورغ) gitmek üzere; lâkin evvel müsâfirinin tedarükün görüp sonra kendüleri gidecektir; yohsa sizi böyle tez göndermeyüp dahi görüşür idik,, deyüp biz dahi "müdahene değil, gerek siz ve gerek vükelâ-yi devletinüz cümle âkil ve kadirşinas ve mükrim olup görüştük ve ikramınızı gördük ve kemâhüve hakkahu dostluğunuzu mü-

şahede eyledik. Şimdi müfaretimizden yolda bir kaç gün humarınızı çekeriz,, dedikte tekrar kendüleri “sizin dahi Sâhib-i Devlet Hazretleri vücuhla âkil ve müdebbir ve kadirşinas ve dostlarına ziyade mükrim olduğu Kapukethüdamız Çar Hazretlerine herbâr yazarlar,, deyü cevap verüp, biz dahi “kendi Efendimizdir, deyü metheder kıyas etmen, böyle bir âkil ve müdebbir olup böyle bir seha ve kerem sahibidir ki biz dahi taaccüb ederiz. Egerçi sâhib-i Mühür ve Damad-ı şehriyarîdir, ancak âyâ defne mi bulmuştur, yohsa bir duaya mı mazhar olmuştur, beher yevm (yanına) dörder beşer bin altun korlar. Devlet-i Aliyyenin emektar ve müstahik kullarına ve tavâyif-i askeriyye ve fukaraya bezl ü in'am ederler. Şevketlü padişahımıza dua ettirir ve sayesinde olan ve gerek bâb-ı saadetlerine müntesib olanların işaretleriyle kendülerin der-yaya atarlar. Filhakika Devlet-i Aliyyenin ibtida-i zuhûrundan bu vaktedek böyle bir Vezîr-i adîm-ün nazîr gelmemiştir,, deyü cevap verdiğimizizdi “kendülerin Allâh yaşatsun, biz dahi öyle işitiriz,, deyüp bu temsildir: Bir araba yol gittiği zaman bazı çukur ve eğri yerleri vâki olur, araba devrilüp iki tarafta âdemler olup tutarlar ise araba devrilmez, doğru yoluna gider,, Biz dahi “gözel temsil buyurdunuz,, deyü cevap verdik. Mabeyni buçuk saat mürur etmeden sabika Âsitane de habsolunan Petro Androviç nâm elçisi dahi gelüp bizim alt yanımıza Admiralın yerinde oturup hal ü hatır sorulup “kapu önünden geçiyordum, bunda olduğunuzu haber aldıkta mahabbetiniz bizi çekti,, deyüp biz dahi “muammer olun, hazzeyledik, memnun olduk,, , ve mahabbete dair dilnevazlıklar dahi bazı bazı dostluğa dair musahabete tutup arz-ı mahabbet etmişlerdir. Biz dahi “didara doymak olmaz, gayri gidelim,, deyü isti'zân olundukta Başvekil “ev sahibinden isti'zân edin,, dedikte biz dahi Admirale bakup izinlerine müterakkip oldukta “yok, bir çay şerbeti dahi ısmarladım, gelsün ba'dehu gidersiz,, dedikte biz dahi “öyle ise ol çaydan geçmeyüz,, deyü bir mikdar oturulup çay şerbeti de gelmekte bir mikdar eğlenüp biz dahi “gayri bunda bir iş vardır,, deyü mülâhaza eyledik. Tekrar Admiral “sizin gibi müsafir her zaman elimize girmez, bugünkü rahatınızı bize bağışlarsız,, deyü musahabete tutup buçuk saat mikdarı dahi vakit mürur eyledikte bir nimşe kıpırdı zuhur edüp Başvekil ayağa kalkup “acep nedir? deyü biz de kalkup âyâ ne zuhûr eder,, deyü müterakkip iken tebdil Çar binefsihî kendü içeri girüp ve yanımıza gelüp bir mikdar hamûş ve dört etrafına nazar edüp bize baktıkta biz dahi bilâ tevakkuf “hoş geldiniz, safa geldiniz, teşrifiniz ile bizi mesrur eylediniz ve ziyafet üzerinde ziyafet eylediniz, muammer olun ve âkibetiniz hayrolsun,, deyüp eline bir kadeh ile arpa suyu sundular. “Sizin aşkınıza içerim,, deyüp nuş eyledi. Biz dahi sih-

hatler olsun, muammer olun ve âkibetiniz hayrolsun,, deyü cevap verdik ve “bu kimdir,, deyü Osman Ağayı sual edip Başvekil: “Sahib-i devletin Ağasıdır,, deyü tarif eylediler. Ba’dehu oğlumuzu sual edüp anı dahi “oğlumuzdur,, deyü tarif eylediler ve karşumuzda bir odaya doğrulup vükelâsı dahi ardınca içeri girdiler ve biz sofraya başında bir mikdar tevakkuf eylediğimizde Elçi-i mesfur içerü girüp odanın bir köşesinde sagır masa üzerinde bir harti (خرطى) ve Çar bir elini hartinin üzerine koymuş ve ayak üzerinde Başvekil vükelâsiyle karşusunda kıyam üzre dururlar, biz dahi elimizi göğsümüze koyup “ahşamımız hayr olsun, safa geldiniz,, dedikte anlar dahi “siz de safa geldiniz, ziyafetten hazzeylediniz mi,, deyü sual biz dahi “ziyafetten bir hazzeyledik, sizin teşrifinizden bin hazzeyledik, âkibetiniz hayrolsun,, dediğimizde kendüleri dahi “Şevketlü padişah sizi gönderdiklerinden biz de pek hazzeyledik, memnun olduk. Zira siz bir uslu ve âkil âdemsiniz, doğruluk ile bu hizmeti gördükte büyük nâm sahibi olursuz,, deyüp biz dahi “biz Şevketlü, Azemetlü Efendimizin ednâdan ednâ bir kuluyuz, Hak tealâ sadakatten ve doğruluktan tefrik eylemeye,, deyü cevap. Tekrar kendüleri “siz Şevketlü Padişahın Nâme-i Hümayunlarının mefhumunu bilürsüz ve benim cevaplarımı vükelâmız size tefhim eylediği üzre anladınız ve biz da dostluk ne mertebede olduğunu gördünüz,, deyü bir elini göğsüne koyup “ben bu sulh-i müebbedi yüreğim gibi saklarım, Şevketlü padişahdan dahi böyle umarım yaramazların ve münafıkların sözlerine niçün itimad ederler? Siz kendi *Kapucubaşılardan*sınız. Siz bunu böyle ifade ve doğruluk ile tefhim edersiz,, deyüp, biz dahi “sizden geleliden berü zâhiren cümle müşahede eylediğim dostluktur ve şimdi buraya teşrifinizden derununuzdan olduğunu dahi malûm oldu. İnşâ-Alâhu tealâ biz bu taraftan hâk-i pay-ı aliyyelerine yüz sürdükte cümle şüpheler def’olup dostluk evvelkinden ziyade derece-i alâya resîde olacağı bî-iştihattir. Siz de memnun olursuz,, dedikte kendi elimizden tutup ve dahi yakînine çeküp arkamızı bir kaç def’a ohşadılar ve dönüp masanın üzerindeki “hartiyi bakınız size gittiğim yerleri göstereyim, kendiniz görüp Devlet-i Aliyyeye böylece tefhim edin,, deyü hartinin üzerinde resmolunmuş bir tarafında Ejderhan denizi ve bir tarafında Ejderhan denzinin karşı taraf Acem yakası Timurkapunun ensesi Dağıstan tarafı sarp ve muazzam dağlar ve sağ tarafı resimden hayli baîd Karadeniz (قره‌ديگر) tasviri ve parmağıyle Timurkapuya dek gösterüp ve öte Acem tarafı dahi işte bu da Acem sınırudur ve dönüp “şimdi bunu siz anladınız mı,, deyü sual biz dahi “beli andadık,, deyü cevap “şimdi buaralıkta bir âhar padişah gelüp el uzatup bir şey yapacak yer var

mıdır?,, deyü sual biz dahi “kâğıdın resmine göre olmamak gerek,, deyü cevap. Tekrar Karadenize bakup “işte bu Karadenizdir, şimdi bunun kenarında bir âhar Padişah gelüp bir şey yapup âdemlerin temekün etse Devlet-i Aliyye bundan hazzederler mi?,, dedikte der’akab biz dahi tehevvrölüce “yok yok oraya kimse el uzatamaz,, deyü cevap verdik. Tebessüm edüp “ya biz de bu araya kimsenin geldiğini istemeyüz,, deyü cevap verdiler. “Biz bu araya kendi zararımız için geldik Devlet-i Aliyye neden şüpheye vardı, tafsilen buyurun,, deyü bizden cevaba müterakkib oldukta biz dahi “bu cevabı Başvekilinize ve vükelânıza dahi söylememişimdir, sizin ol taraflara azimetinizden nice Devlet-i Aliyyeye tâbi olan yerlere âdemleriniz görüldüğünden etraf ve eknaftan Arz u mahzarlar birle sizden Devlet-i Aliyyeye tâbi olanları muradı ızlâl etmektir deyü taraf-ı Devlet-i Aliyyeye ilâm eylediler,, dedikte başını silkip yukarı bakup dini üzre yemîn eyledikte biz dahi tekrar “Şevketlü, Azemetlü Padişahımızın siz dostlarına hüsn-i zanları olduğundan kimseye itimad buyurmayup bu kulların müstakillen gönderdiler. El-hamdü lillâhi tealâ hüsn-i zanları üzre Şevketlü Efendimizi tasdik eylediniz,, deyüp bir mikdar hamûş ve tekrar ittifak “cevaplarını siz sahib-i devletten kendi kulağınız ile işittiniz mi,, deyü sual biz dahi “beli Devletlü, İnyetlü Efendimizin mahsus kendi çırağı olup ve mahremi olduğum hasebiyle bize sizin vükelânız derununuzda olan dostluğu arzylediklerinde biz dahi İnyetlü efendimizin siz dostlarına derunlarında olan meveddet ve mahabbetlerini ve tarafeynde olan ibad-ullâha hayır tefekkürlerinden nâşi mukaddem Başvekilinize takrir eylediğim minval üzere kendü kulağım ile işittiğimden arzyledim. Kapukethüdânıza yazsanız inşâ-Allâhu tealâ kâzip çıkmayuz,, deyü hatm-i kelâm ve bu kadar mükâmelede karşusunda vükelâsı sâmiünden olup bir cevap söylemediler. Ba’dehu gene eliyle arkamızı ohşayup evelki odaya yürüdüler. Odaya çıkıldıkta cümle tevabiimiz ve Osman Ağa bir tarafta durup tekrar “oğlunuz bu mudur,, deyü sual eyledikte “beli oğlumuzdur,, deyüp “Allâh size de versün,, dedikte “Allâh dört verdi, gene aldı,, deyüp biz dahi “Allâh kadirdir, gene verir,, dedikte “yok gayri koca-dım, olmaz,, deyü tebessüm ederek gene arkamızı ohşadılar. Ol mahalde sahib-i hâne bir kadeh ile eline arpa suyu sundukta bunu Şevketlü padişahın aşkına içirim,, deyü nûş ve biz dahi “muammer olun âkibetiniz hayrolsun, dostluğu teknil eylediniz,, dedikte bir iki def’a tapınup vükelâsı önüne düşüp gittiler. Biz dahi ev sahibine vedâ’ ve hıntolar ile konağımıza nüzul. **El-vaki fi 29 Ca. 1135** (29 cümaziyelevvel 1135 — 7. III. 1723)

Bundan akdem Admiralin ziyafetinde Başveklî "Çarımızın masharalıklarını seyrederek misiniz?" deyü davet eyleyüp biz dahi "niçün seyretmeyüz, hazzederdik," deyü cevap. Yevm-i mezbûrda üç adet hinto ile üzerimize tayin olunan mayor gelüp "buyurun, konak hazırladılar," deyü davet ve hintolara süvar olup gider ikin Çar tarafından sırkatibi gelüp "Çarımızın sizin için mahsus konak kendüleri tenbih eylediler ve beni davet için ve size seyrettirmek için gönderdiler, buyurun," deyü önümüze düşüp bir vâsi sokak üzerine nâzır konağa varılıp iclâs olundukta öteden berü mavna misillü kızak üzerinde bir kayık beygirler koşmuşlar, içindekiler ellerinde sîm borular ve trampeteler çalup geçtiler ve anın ardınca masharalar emini bir u'cûbe kıyafet ile gelüp bizi selâmlayup geçtiler. Anın dahi ardınca bir sagır kalyon yelkenlerin açmış Çar binefsihi kendi kış tarafında güvertesi dibinde ayağ üzerinde siyah gemici esbabiyle başında bir siyah samur Moskov kalpağı küpeştenin kenarında önümüze geldikte üç pare top şenliği edüp ve kalpağın başından çıkarup bize temenna eylediler. Biz dahi elimiz uzatıp "hoş geldiniz, safa geldiniz," deyüp tekrar be-tekrar kalpağın başından kaldırup ve âşinalıklar edüp geçtiler ve ardlarınca firkate misillü üç fenerlü gene kızak üzerinde Admiral tabir olunan kapudanları önümüze geldikte başını taşra çıkarup bir u'cûbe kıyafet ile "Ağa Ağa," deyü çağırıp temenna, üç pare top atup geçtikte anın dahi ardınca Başvekil dahi bir kayık içinde önümüze gelüp anlar dahi şapkasını çıkarup selâmlayup geçtiler, Ardınca Çar'ın avreti yaldızlı bir kayık kışında ve bir camlı köşk içinde ve cümle müsahipleri yanında onbeş mikdarı avret ile başlarında ariyeti saç ve şapkalar ile önümüze geldiklerinde onlar dahi temenna ve selâmlayup geçtiler ve ardlarında altı adet ayıyı beygir misillü bir kızağa koşup çekerek geçtiler. Anların dahi ardınca Moskov şehrinde ne kadar mülûk-i nasârânın Elçileri ve Baylosları var ise bir manva misillü kayık içinde önümüze geldiklerinde şapkalarını çıkarup temenna edüp geçtiler ve anların ardınca sabıka Âsitedede hapsolunan Elçi bir kayık içinde kavuk üzerine bir u'cûbe beyaz destar sarup bunlar dahi selâmlayup geçtiler. Velhasıl cümle vükelâ-yı Moskov birer u'cûbe kıyafet ile ve avretleri erkek kıyafetinde kayıklar üzerinde kırk adet kayık birer birer masharalıklar ile mürur, her biri önümüze geldikte birer yol tapınup selâmlayup geçtiler. Biz dahi avdetimizde Çar tarafından gelen sırkatibine bir ağır boyama, ev sahibine dahi bir ağır boyama verilüp ve sırkatibine "bizden Çar Hazretlerine selâm edüp hatırların sual edersiz, dahi böyle masharalıklar görmemiş idim, hazzeyledim, pek memnun aldum, Allâh versün, çok yaşasun, âkibeti hayrolsun, nice nice masharalıklara erişsünler," deyü

selâm gönderüp hintlara süvar ve konağıımıza nüzul ve ertesi salı-gecesi. **Fi gürr-i C. 1135** (1 cümaziyelâhır 1135 = 8. III. 1723) Nısf-ül-leylde otuz kırk pare top atılıp ertesi sual olundukta “Çar Peterburg’a gittiler, deyü cevap verdiler. Ertesi Elçi Daskov alel-gaffle konağıımıza gelüp “mazur olsun, işimiz var idi gelemedim. Çar Hazretlerini yolladığım vakitte bizi size mahsus gönderdiler ve size selâm eylediler ve hatırınız sual ettiler ve sizden pek hazzeylediklerinden sipariş eylediler ki inşâ-Allâhu tealâ Devlet-i Aliyyeye vardığınızda her şeyi sadakat üzere müşahede eylediğiniz gibi tefhim eyliyesiz ve bu işlere Kapukethüdamız cümle vukuftur, sadakat ve doğruluk eylediğinizi Çar Hazretleri dahi unutmazlar,, Biz dahi “inşâ-Allâhu tealâ efendilerimizin hak-i paylerine yüz sürdükte müşahede eylediğimiz vechile takririmizi Kapukethüdaları kendülerine yazarlar,, deyü cevap ve veda’ edüp gitmişler.

El-vaki fi 3 C. 1135 (3 cümaziyelâhır 1135 = 10. III. 1723)

Yevm-i mezkûrda sabıka Elçi Petrô Androviç ve Admiralin ziyafetinde Çar önünde tercümanlık eden Kinezsu (کنزسو) ile konağıımıza gelüp “siz bize teşrif eylediniz, bizim işimiz çok, size gelemedik,, deyü özürler dileyüp bazı dostluğa dair müzakereler olundukta “Çarımızın masharalıkların beğendiler mi,, deyü sual biz de “ziyade hazzeyledik, zira görmediğimiz masharalıklar idi. Hemişe nice yıllar bu masharalıklara erişe,, dedikte hazzeyleyüp “siz dahi selâmet ile efendilerinize varasız,, devü cevap verdiler. Ba’dehu halvet olunup bazı musahabet ile gâh İna-yetlü Efendimizi methedüp gâh bizi “bir uslu âdemsiz, Çarımız sizden pek hazzeylediler,, deyü payeler vererek “Allâh versün, bir büyük mahabbet ile Büyük Elçi olup gelesiz, ol zaman size çok ikram olunur; şimdi de ikram olunur ancak ol zaman dahi çok olur,, dediklerinde biz dahi “Elçilerin ikramı efendilerinin işini sadakat üzere vücuda getirüp murad-ı aliyyeleri üzere olur ise ikram oldur. Elçilere olan ikram padişahlaradır, sizin de lâykınız ne ise ikram edersiz, hemen siz bize el yevm lisanınızdan sadir olan dostluk ve mahabbet müşahede eylediğimiz üzere gayri İna-yetlü Efendilerimizin hak-i paylerine tebliği bizim boynumuza kaldı. Ancak biz gittikten sonra gerek Topal Yuvan maddesini ve gerek sayir ifade olunân mevadları feramuş etmiyesiz. Biz dahi İna-yetlü Efendilerimizin huzurlarında hilâf çıkmayalım,, dediğimizde dini üzere yemin edüp “siz bana itimat buyurun biz şimden sonra Lezki üzerine ne Çarımız gider ve ne asker göndeririz ve Topal Yuvan zararları dahi aldıkları şeyleri gerü reddolunup ve edenlerin haklarından gelinür. Çarımızın tenbihi böyledir, lâkin hatırınız kalmasun dostluğa binaen müzâke-

redir, size bir şey söliyeyim; mukaddem müzakerede siz buyurmuş idiniz ki sizinle Topal Yuvan gibi eğri yürümiyelim, hemen doğru gidelim, demiş idiniz. Lâkin siz bir parmağınızı cüz'î aksak bastınız. Biz mukaddem Devlet-i Aliyyeden istizan etmiş idik münafıkların hilâf-i inha sözlerine itimad edüp İmparatorun düşmanı olan zorbaları hıfzınıza aldınız ve bizim ol semte gittiğimize şüphe eylediniz. İşte bundan bir parmağınızı noksan bastınız,, dedikte biz dahi "size bunun cevabını verelim : şimdi siz şu evde yatur iken kal'anin havaricinde bir ocak tutuşup biri gelse, yangın var dise, biri dahi gelse yangın var dise, biri dahi gelse dise siz bu evde şüphesiz rahat yatabilür mü idiniz?,, "yok,, deyü cevap verdiler. "Bundan mâada sizin Çerkes Kermandan ve Yenikal'aden ve Varonışden ve cümle serhedlariyzden Tatar atlayup geliyor deyü işitseler ve size yazsalar siz itimad edüb şüphe etmez mi idiniz?,, deyüp "öyledir,, deyü kendüleri dahi cevap eyledi. "Ayağımızı şimdi düz bastık mı?,, deyü sual ettiğimde tebessüm edüp "gerçektir,, deyü cevap. Biz dahi tekrar "eğerçi Devlet-i Aliyye şüphe eyledi, lâkin iş belki gayri türlü olacak idi; ancak Devletlü, İnanetlü, Veliyy-ün-niam-i sâhib-devlet Efendimiz Hazretleri ziyade âkil ve müdebbir ve merhametlü ve dostluğunda sâhib-i kidem olmağla tarafeynde olan ibad-ullâhın kanı dökülmesün deyü bu kullarını müstakillen gönderdiler. Biz dahi geldikte gerek siz ve gerek cüle vükelânız bizi boğazımıza değin itimad ettirdiniz. Lâkin Çar Hazretleri gayri kalbimize girüp derunumuza dek itimad ettirdiler. İnşâ-Allâhu taâlâ hâk-i pay-i âlilerine vardığımızda cümle şüpheler def' ve ayağımızı dahi düz basarız,, deyü cevap verdik. Tekrar kendüleri "bize hilâf söylerler, deyü itimat etmezseniz, bizim dostuğumuzu Nemçeden ve İngilisten (انگليس) sual etmen, sâir mülûkten sual edin,, deyü cevap edüp ve "size dostluğa binaen bir söz söyliyeyim, bu bir müzakere ile dostluktur, Françe Padişahı ^{31]} evvel küçük idi, şimdi on beş yaşına girdi, padişah oldu ve İspanyadan kız aldı, artık hısım gibi olup şimdi Nemçenin havfindedir. Bir iki sene içinde anların mabeyninde bir cenk vâki olacaktır. Bu iki büyük devlet dahi ittifak olup birlik olur ise ol zaman Nemçenin yüreği çatlar ve ziyade havflerinden hased ederler,, dedikte biz dahi "şüphe yok; ancak Çar Hazretleri bizden ittifak hususunu sâhib-i devletten kendü kulağınız ile işittin mi,, deyüp, belî işittik, deyü takrir eylediğimizde kendüleri sükût edüp redd-i kelâm etmediler, dediğimizde yayınca (يا.نجه) başların eğüp şöyle ettiler ve siz bu hususu kendülüğinden dostluğa binaen söylediniz. Eğer Devlet-i Aliyye tarafından söylediler iseniz cevap vermek değil, temessük bile veririz. Bu hususu siz bir kat isterseniz biz iki kat isteriz,, dediklerinde biz dahi

^{31]} Louis XV.

“Kapukethüdanıza yazın mukadder ise olur,, deyüp “belî yazdık,, deyü cevap eylediler. Ba'dehu dostluğa dair musahabetler ve kahve ve çay ve şerbet buhur ile ikram. “İnayetlu Efendimizin eyyam-ı devletlerinde takımımız ile gelmedik, yoksa size bir donanmış at çekerdik,, deyü itizar ile ikisine de birer ağır boyama ihda olunup gitmişlerdir.

El-vaki fi 6 C. 1135 (6 cemaziyelâhir 1135 = 13. III. 1723).

Yevm-i mezbûrda Başvekil tarafından mektupları almağa davet ve evlerine varıldıkta “Çar Hazretlerinin ne mertebe dostluğu ve bu sulh i müebbedenin istihkâm ve istikrarını ve Devlet-i Aliyyeye olan mahabbetlerini gördünüz gibi tefhim ve bizden dahi Devletlü Sâhib-i Devlet Hazretlerine mektubumuzu ve mahabbetimizi tebliğ edersiz. Sâhib-i Devlet her veçhile âkil, müdebbir ve eyü bir âdemdir,, deyüp azîm dilnevazlıklar ve medh ü senâ eylediler. Biz dahi “müdahene değil, siz de âkil ve âkibet-endiş ve uslu âdemsiz, mukaddem bize Admiralın ziyafetinde bir araba temsili buyurdunuz idi bu arabanın bir tarafında siz ve bir tarafında İnayetlü efendimiz olup tuttuğunuzda inşâ-Allâh bu araba devrilmez,, dediğimizde tebessüm edüb “Allâh çok yaşatsun,, deyü cevap verdiler ve nice mahabbete dâir vâfir dilnevazlıklar ve sadakatlığın gösterüp biz dahi kendülerine “gerek Çar Hazretleri ve gerek siz ve gerek vükelânız tahrîren ve lisanen olan hulûsunuz tefhim eylediniz, gayri yük bizim üzerimize kaldı, inşâ-Allâhu taalâ anladığım ve müşahade eylediğim üzere hâk-i pay-i aliyyelerine ve sadakat üzere arz ve ilâm ederim, cenabınız dahi vâki olan zararları ve ifade olunan mevadları feramûş etmeyüp bir gün evvel vücud-pezîr olmasına sa'y edesiz ki bu iki devlet mabeyninde gill u gış bil-külliyye def' ü ref' oluna „Tekrar kendüleri “inşâ-Allâh Çarımızın tenbihi üzere biz tekayyüt ediyoruz. Mustafa Ağa da bir uslu âdemdir. Komsarlarımız ile gereği gibi görürler ve sizin cümle ifade eylediğiniz cevapları Kapukethüdamızı murahas edüp cümle kendüye yazılmıştır; inşâ-Allâh bir kalıba ifrâğ ederler,, deyü cevap edüp ve nice dahi dostluğa dair musahabet ve vedâ' olunup konağımıza züzul olunmuştur.

fi 7 C 1135 (7 cümazi- yelâhir 1135 = 14.III. 1723)

Yevm-i mezbûrda üzerimize tayin olunan mayor ile divanlarından bir kaç âdem Başvekil tarafından selâm getürüp “Çar tarafından peşkeş olmak üzredir,, deyü getürdükleri beyan olunur.

siyah tilki nâfesi

tahta

2

samur

çift

25

Kiyoh (Kiyef) kal'asine dek otuz günlük olmak üzere tayinatımız
mukabelesine
ruble
750

Osman Ağaya gönderdikleri beyan olunur :

siyahtilki nâfesi	samur
tahta	çift
2	20

Kiyoh (Kiyef) kal'asine dek otuz günlük olmak üzere
ruble
300

Bihamd-illâh ve hüsn-i tevfihi bedreka-i tevfik-i girdigârî ve ne-
vid-i himmet-i hazret-i tâcidarî ile emr-i sefaret tamam ve te'yid-i me-
bani-i sulh u salâh ve te'kid-i meâkid-i ıslâh balâda tastir olunduğu üzere
miskiyyet-ül-hitam olmağla teceddüd-i sulh u salâh resîde-i mesâmi'-i
erbab-ı feyz u felâh oldukta sunuf-ı asâkir-i zafer-eser ve sufuf-ı sük-
kân-ı istirahat-güster pîster-i rahatta gunûde olmağın sâye-i hüma-
vâye-i hazret-i hüdavendigârîde ber-minval-i muharrer te'diye-i emanet
ve bu vechile rikâb-i müstetabe ref'olunan takrirdir ki biaynihi tahrir
olundu. (1723)

BİTTİ